

Boualem Sansal

2004

La fi del món

Gran Premi de l'Acadèmia Francesa

BOUALEM SANSAL

2084
La fi del món

Traducció de Ferran Ràfols Gesa

Edicions 62

Barcelona

Títol original: 2084. *La fin du monde*
© Éditions Gallimard, 2015

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 917021970 / 932720447).
Tots els drets reservats.

Primera edició: setembre del 2016

© de la traducció del francès: Ferran Ràfols Gesa, 2016

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Av. Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
www.edicions62.cat
info@edicions62.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Impress a CPI (Barcelona)

DIPÒSIT LEGAL: B. 14.883-2016
ISBN: 978-84-297-762 1-1

L'Ati havia perdut el son. L'angoixa li venia cada cop més d'hora, quan s'apagaven els llums, i fins i tot abans, quan el crepuscle desplegava el seu mantell lívid i els malalts, fatigats després d'una llarga jornada de vagareig entre cambres, passadissos i terrasses, se'n tornaven al llit arrossegant els peus i s'expressaven dèbils desitjos de felicitat de cara a la travessia nocturna. N'hi havia que l'endemà ja no hi serien. Yölah és gran i just, dóna i pren al seu gust.

Després venia la nit, que allà a la muntanya queia tan de pressa que desconcertava. El fred es tornava ardent de la mateixa manera abrupta, i feia visible l'alè. A fora, el vent vagarejava sense respir, disposat a tot.

Els sorolls coneguts del sanatori el tranquil·litzaven una mica, encara que expressessin el patiment humà i les seves alarmes eixordadores o les manifestacions vergonyoses de la mecànica humana, però en cap cas no arribaven a ofegar el borborigme fantasmal de la muntanya: aquell eco llunyà que l'Ati s'imaginava més que no pas sentia, provinent de les profunditats de la terra, carregat de miasmes i d'amenaces. I és que la muntanya de l'Ouâ, allà als confins

de l'imperi, ho era, de lúgubre i opressiva, tant per la seva immensitat i el seu aspecte torturat com per les històries que corrien per les valls i pujaven al sanatori en llavis de la gran munió de pelegrins que dos cops l'any creuaven la regió del Sîn i feien marrada per passar per l'hospital, buscant-hi calor i pitança per al camí. Venien de lluny, dels quatre cantons del país, a peu, esparracats i febreros, en condicions que sovint eren perilloses, i als seus relats sibil·lins hi havia elements meravellosos, sòrdids i criminals que resultaven especialment trasbalsadors perquè els explicaven en veu baixa i perquè cada cop que hi havia un sorollet s'aturaven a mirar per sobre l'espatlla. Com la resta de la població, els pelegrins i els malalts no abaixaven mai la guàrdia per por que els vigilants, especialment els terribles V, els sorprenguessin i els denunciessin en tant que *makoufs*, propagandistes de la Gran Infidelitat, una secta mil cops deshonrada. A l'Ati li agradava, el contacte amb aquests viatgers de llarga distància, el buscava, eren homes a qui els llargs pelegrinatges havien permès d'acumular un munt d'històries i descobriments. El país era tan vast i tan absolutament desconegut que venien ganes de perdre's en els seus misteris.

Els pelegrins eren els únics autoritzats a circular-hi, i no pas lliurement sinó segons un calendari precís, per camins marcats que no es podien abandonar en cap moment, amb un seguit de parades al mig del no-res, en planes àrides, estepes sense final o al fons dels canyons, on se'ls comptava i se'ls dividia en grups com als exèrcits en campanya, que fan bivac al voltant de mil focs de camp mentre esperen l'ordre per agrupar-se i reprendre el pas. A vegades les pauses eren tan llargues que els penitents arrelaven, formaven immensos barris de barraques i es comportaven

com refugiats oblidats, com si ja no tinguessin gaire clar què havia mogut els seus somnis en temps anteriors. Quan el que ha de ser provisional s'eternitza, s'aprèn una lliçó: el que importa ja no és l'objectiu sinó la parada, per precària que sigui, que ofereix repòs i seguretat i demostra la intel·ligència pràctica de l'Aparell i l'afecte del Delegat pel seu poble. Un reguitzell de soldats apàtics i de comisaris de la fe turmentats i vius com suricates es distribuïen al llarg dels camins, en punts neuràlgics, per veure passar els pelegrins i vigilar-los. No consta que mai hi hagués hagut cap evasió ni cap persecució, la gent feia el camí segons les ordres que rebia, i només arrossegaven els peus quan la fatiga els derrotava i començava a despoblar les seves files. Tot estava ben endreçat i perfectament filtrat, res no podia esdevenir-se fora de la voluntat expressa de l'Aparell.

Els motius d'aquestes restriccions es desconeixen. Són antics. La veritat és que ningú no s'ho havia plantejat, feia tant de temps que l'harmonia regnava que ningú veia mai cap motiu per a la inquietud. Ni tan sols la malaltia i la mort, que s'esdevenien més sovint del que caldria, no tenien cap efecte sobre la moral de la gent. Yölah és gran i Abi és el seu fidel Delegat.

El pelegrinatge era l'únic motiu acceptat per circular pel país, a banda de les necessitats administratives i comercials, per a les quals els agents disposaven d'un salconduit que s'havia de segellar en cada etapa de la missió. Aquests controls, que es repetien fins a l'infinit i que mobilitzaven tot un eixam de taquillers i revisors, tampoc no tenien motiu de ser, eren una romanalla d'una època oblidada. El

país vivia guerres recurrents, espontànies i misterioses, això era indubtable, l'enemic era a tot arreu, podia sorgir de l'est o de l'oest, del nord o del sud, hi havia una desconfiança, no se sabia quin aspecte tenia ni què podia voler. Se l'anomenava l'Enemic, amb una gran majúscula en la manera d'entonar-ho, n'hi havia prou amb això. Hi ha qui creu recordar que un dia es va anunciar que anomenar-lo d'altres maneres era nociu, i que la cosa els havia semblat legítima i del tot evident, no hi ha cap motiu assenyat per posar nom a una cosa que no ha vist mai ningú. L'Enemic va prendre una dimensió fabulosa i espantosa. I un bon dia, sense cap indicació per part de ningú, la paraula *enemic* va desaparèixer del lèxic. Tenir enemics és una constatació de feblesa, la victòria ha de ser total o no és victòria. Es parlava de la Gran Infidelitat, es parlava de *makoufs*, una paraula nova que designava els renegats invisibles i omnipresents. L'enemic interior havia reemplaçat l'enemic exterior, o a la inversa. Després va venir el temps dels vampirs i dels ícubus. En el decurs de les grans cerimònies s'evocava un nom que concentrava totes les pors, el Chitan. També es parlava del Chitan i del seu associat. N'hi ha que hi van veure una altra manera de parlar del Renegat i dels seus, una expressió que la gent entenia sense problemes. I això no és tot, qui pronuncia el nom del Maligne ha d'escopir a terra i recitar tres vegades la fórmula consagrada: «Que Yölah el condemni i el maleeixi!». Més tard, després d'haver superat altres impediments, finalment es va donar al Diable, al Maligne, al Chitan, al Renegat, el seu nom veritable: Balís, i els seus adeptes, els renegats, es van convertir en els balisians. Tot d'un plegat va semblar que les coses eren més clares, però durant molt de temps la gent es va preguntar com podia ser que al llarg

de tota l'eternitat passada s'haguessin fet servir tants noms falsos.

La guerra va ser llarga, i més que terrible. Aquí i allà, i a tot arreu, si hem de dir la veritat (però segurament hi va haver altres desgràcies que es van afegir a la guerra, sismes i altres remolins), se'n veuen restes pietosament conservades, alineades com si fossin instal·lacions artístiques de dimensions desproporcionades que s'oferissin als ulls del públic: amalgames d'edificis esventrats, parets amb marques de metralla, barris sencers sepultats sota els enderrocs, carcasses esbudellades, cràters gegantins transformats en abocadors fumejants o aiguamolls pútrids, amuntegaments al·lucinants de ferralla retorçada, esquinçada, fosa, que la gent llegia com si fossin senyals, i, en certs llocs, àmplies zones prohibides, uns quants centenars de *kilosiccas* o *chabirs* quadrats amb una franja de tanques matusseres que barraven el pas, destrossades en algun punt, territoris nus, assotats per vents glaçats o tòrrids, on semblava que s'haguessin produït esdeveniments que superaven la comprensió, bocins de sol caiguts sobre el planeta, rituals de màgia negra capaços de desfermar focs infernals, quina altra cosa podia ser, perquè tot, la terra, les roques i les obres fetes per la mà de l'home, està vitrificat, convertit en un magma irisat que emet un grinyol esgarriatós que eriça el pèl, fa brunzir les orelles i descontrola el ritme cardíac. El fenomen atrau els curiosos, que es posen entorn d'aquells miralls gegants i es diverteixen veient que els pèls se'ls aixequen de seguit, que la pell s'enrogeix i s'infla a ulls veients, que unes grans gotes de sang els cauen pel nas. Que la població de la regió, homes i bèsties per igual, pateixin malalties inoïdes, que la progènie arribi al món amb totes les deformacions possibles sense que

s'hi hagi trobat mai cap mena d'explicació no espanta ningú, la gent ha seguit donant gràcies a Yölah per les bondats que els prodiga i continua alabant Abi per la seva intercessió afectuosa.

Col·locats als llocs més adients, uns panells informatius explicaven que, després de la guerra, coneguda com el Char, la Gran Guerra Santa, la destrucció era gairebé infinita i els morts, els nous màrtirs, es comptaven per centenars de milions. Durant un grapat d'anys, dècades senceres, tot de galifardeus van treballar recollint els cadàvers, carretejant-los, apilant-los, incinerant-los, submergint-los en calç viva, soterrant-los en trinxeres inacabables i amuntgant-los en mines abandonades o grutes profundes que després es tancaven amb dinamita. Un decret d'Abi va convertir en lícites durant el temps que calgués un grapat de pràctiques molt allunyades del ritus funerari del poble dels creients. Els oficis d'aplegador de cadàvers i d'incinerador van estar de moda durant molt de temps. Qualsevol home que tingués bons músculs i una ronyonada ferma s'hi podia dedicar, a jornada completa o de forma puntual, entre una feina i una altra, però al final només els veritables forçuts resistien al front. Anaven de regió en regió amb els aprenents i els instruments de treball, carretó, cordes, ternal, fanal i, els més ben equipats, un animal de tir, i quan arribaven a un lloc adquirien una concessió que els convingués i posaven fil a l'agulla. Els vells conserven a la memòria la imatge d'aquells colossos austers i plàcids caminant a la llunyania, per colls i corriols, amb el davantal de cuir gruixut picant-los les cames robustes, estirant carros feixucs seguits pels aprenents i alguna vegada per la família. L'olor de la professió els empaitava, els precedia, s'incrustava a tot arreu, una sentor emètica de carn putre-

facta, de greix cremat, de terra contaminada, de gasos obsessius. Amb el pas del temps els galifardeus van anar desapareixent, el país estava sanejat, només van quedar uns quants vells, lents i taciturns, que s'allotjaven pobrament entorn d'hospitals, hospicis i cementiris. Trist final per a aquells escombriaires de la mort.

Pel que fa a l'enemic, simplement havia desaparegut. No es va trobar mai cap rastre del seu pas pel país, de la seva desafortunada presència sobre la terra. La versió oficial ensenya que la victòria sobre ell va ser «total, definitiva, irrevocable». Yölah havia pres la decisió d'oferir la supremacia al seu poble, més creient que mai, tal com li havia promès des dels orígens. Una data s'havia imposat sense que se sabés com ni per què, s'havia incrustat als cervells i figurava als panells commemoratius plantats a la vora de les ruïnes: 2084. Tenia alguna relació amb la guerra? Potser. No es precisava si la data corresponia al principi o al final del conflicte, o bé a un episodi concret. La gent en va fer una determinada interpretació, i després una altra de més subtil, relacionada amb la santedat de la vida. La numerologia es va convertir en l'esport nacional, la gent va sumar, restar, multiplicar, va fer totes les operacions possibles amb les xifres 2, 0, 8 i 4. Durant un temps va triomfar la idea que 2084 era simplement l'any en què havia nascut Abi, o bé l'any de la seva il·luminació divina, que s'havia produït el cinquantè any de la seva vida. El fet és que ja llavors no hi havia cap dubte que Déu li havia ofert una posició nova i única en la història de la humanitat. Va ser en aquella època que el país que no tenia cap altre nom que «el país dels creients» va començar a anomenar-se Abistan, un nom molt bonic que feien servir els oficials, Honorables i Sectaris de la Justa Fraternitat, i

també els agents de l'Aparell. El poble ras havia conservat l'antic nom de «país dels creients», i en la conversa quotidiana oblidava riscos i perills, i ho escurçava dient «el país», «la casa» o «casa nostra». La mirada del poble és així, despreocupada i de fet no gaire inventiva, incapaç de veure-hi més enllà del nas. Com si gairebé fos una qüestió de bona educació: deixar el més enllà als mestres, mirar és violar la intimitat, trencar un pacte. Proclamar-se abistanès, abistani en plural, tenia un aire oficial que resultava estressant, recordava les molèsties i les crides a l'ordre, i fins i tot les assignacions, i la gent parlava de si mateixa com «la gent», convençuda que amb allò en tenien prou per reconèixer-se.

En un altre moment la data s'havia relacionat amb la fundació de l'Aparell, i, abans, de la Justa Fraternitat, la congregació de quaranta dignataris escollits personalment per Abi entre els creients més fiables després que Déu l'escollís com a ajudant en la tasca colossal de governar el poble dels creients i fer-lo arribar íntegrament a l'altra vida, on tothom s'haurà d'enfrontar a l'interrogatori de l'Àngel de la Justícia amb relació als seus actes. Sota la seva llum, se'ls deia, l'ombra ja no amagava, sinó que revelava. Va ser en el decurs d'aquests cataclismes, esdevinguts en rèpliques successives, que Déu va rebre un nom nou, Yölah. Tal com anunciava la promesa primordial, els temps havien canviat, i un món nou havia nascut en una terra purificada, consagrada a la veritat, sota l'esguard de Déu i d'Abi, i calia renomemar-ho tot, reescriure-ho tot, perquè la nova vida no quedés tacada de cap manera per la Història passada, ara caduca, esborrada com si no hagués existit mai. La Justa Fraternitat va atorgar a Abi el títol modest però molt explícit de Delegat, i

va concebre una salutació sòbria i emotiva especialment dedicada a la seva persona, la gent deia, «Abi, Delegat nostre, que la salvació sigui amb ell», i es feia un petó al dors de la mà esquerra.

Van circular un munt de versions, abans que tot plegat s'apaivagués i tornés a l'ordre. La Història va ser reescrita i segellada per la mà d'Abi. Els reductes dels temps antics que s'havien incrustat al fons de les memòries esporgades, retalls, fum, alimentaven deliris imprecisos en els vells afectats de demència. Per les generacions de la Nova Era, les dates, el calendari i la Història no tenien importància, no més que l'empremta del vent sobre el cel, el present és etern, l'avui sempre hi és, el temps sencer reposa a la mà de Yölah, que tot ho sap, que decideix què significa cada cosa i que instrueix a qui vol.

Fos el que fos, 2084 era una data fundadora del país, encara que ningú no sabés quin esdeveniment commemorava.

La cosa era així, senzilla i complicada sense ser absurda. Els candidats al pelegrinatge s'inscrivien a la llista per anar a un determinat lloc sagrat, escollit per l'Aparell en nom seu, i esperaven que els cridessin per unir-se a una caravana a punt de sortir. L'espera podia durar un any o tota la vida, sense remissió, i en aquest cas el fill gran del difunt heretava el certificat d'inscripció, mai el segon ni encara menys les germanes: la santedat no es divideix ni canvia de sexe. Després es feia una festa grandiosa. L'ascensi continuava a través del fill, i l'honor de la família en sortia reforçat. Eren milions i milions per tot el país, sortits de totes i cadascuna de les seixanta províncies, de tota edat i condició, els que comptaven els dies que faltaven

per a la sortida, el Jobé, el Jorn Beneït. Hi havia regions on s'havia establert el costum de reunir-se un cop l'any en gernacions immenses i flagel·lar-se repetidament amb el fuet de claus entre grans mostres d'alegria i disbauxa per expressar que aquell patiment no era res comparat amb la felicitat d'esperar el Jobé; en altres regions es formaven aplecs molt reputats en què la gent formava una rotllana, seien a terra amb les cames encreuades, genoll contra genoll, i escoltaven els candidats més vells, que, al límit de l'esgotament però no de l'esperança, els explicaven el calvari llarg i feliç conegut com a l'Expectació. Cada frase del discurs es responia amb una frase d'encoratjament per part del repetidor, armat amb un potent megàfon: «Yölah és just», «Yölah és pacient», «Yölah és gran», «Abi et sosté», «Abi és amb tu», etc., que ressonava en deu mil goles amarades d'emoció. Després tothom resava braç a braç, salmodiava a plens pulmons, cantava odes escrites per Abi i el cicle començava una vegada i una altra, fins a l'esgotament. I arribava el moment més fort, es degollaven ramats sencers de bens i de bous grassos. Es convocava els escorxadors més hàbils de la regió, perquè es tractava de fer un sacrifici, que és una cosa que té la seva dificultat, escorxar no és matar, sinó exaltar. Després calia rostir la carn. Les fogueres es veien de lluny, l'aire s'omplia de greix i la bona olor de la carn a la brasa feia glatir qualsevol que tingués nas, morro, musell o bec en un radi de deu *chabirs* a la rodona. Era una mica com una orgia, interminable i vulgar. Els captaires hi concorrien en núvols elèctrics, atrets per la fumera, no resistien aquella abundància de carn regalimant suc del bo i queien en una gran embriaguesa que derivava en comportaments allunyats de la religió, tot i que al capdavant la seva voracitat era benvinguda, perquè,

què n'havien de fer, si no, de tanta vianda santificada?
Llençar-la hauria sigut un sacrilegi.

La passió pel pelegrinatge es mantenia amb campanyes incessants, barreja de prèdica, fira, concursos i manipulacions diverses, organitzades amb zel pel poderosíssim Ministeri de Sacrificis i Pelegrinatges. Una família antiga, molt santa i molt estimada per Abi, ostentava el monopoli del Bombo Publicitari, el *moussim*, que exercia amb la justesa pròpia de la religió, «Ni massa ni massa poc», era la seva divisa comercial, que fins i tot els nens coneixien. I encara hi havia un grapat d'oficis més que gravitaven entorn dels sacrificis i els pelegrinatges i una part equivalent de famílies nobles que feien mans i mànigues per oferir el millor de si mateixes. A l'Abistan no hi havia més economia que la religiosa.

Les esmentades campanyes ocupaven tot l'any, amb un pic a l'estiu, durant el Siam, la setmana sagrada de l'Abstinència Absoluta, que coincidia amb el retorn dels pelegrins de les seves estades en algun dels mil i un llocs llunyans i meravellosos oberts al pelegrinatge que hi havia per tot el país, llocs sants, terres sagrades, mausoleus, indrets de glòria i martiri on el poble dels creients havia obtingut victòries sublimes contra l'enemic. Un atzar tossut així ho havia volgut: els jaciments estaven tots situats a l'altra punta del món, lluny de les rutes i les aglomeracions, cosa que convertia el pelegrinatge en una expedició llarga i impossible que demanava anys, calia travessar el país de punta a punta, a peu, per camins arduos i solitaris, com volia la tradició, i feia molt improbable el retorn dels vells i dels malalts. Però és que el veritable somni dels postulants era justament aquest, morir en el camí de la sante-

dat, com si creguessin que, en el fons, assolir la perfecció en vida no era tan bo, imposava una pila de deures i de càrregues que després l'escollit per força trairia i que li farien perdre d'un sol cop els avantatges de tants anys de sacrificis. A més a més, en un món tan imperfecte, com podien gaudir de la perfecció, els petits sants, si no era portant-se com potentats?

Ningú, ni un sol digne creient no es va permetre pensar que potser aquests pelegrinatges tan perillosos eren una manera eficaç d'allunyar les multituds eufòriques de les ciutats per oferir-los una mort bella en el camí cap a la realització. Com tampoc n'hi ha hagut mai cap que s'hagi plantejat si la Guerra Santa no perseguia la mateixa finalitat: transformar creients inútils i miserables en màrtirs insignes i profitosos.

No cal dir que el sancta sanctorum més important de tots era la caseta de pedres vacil·lants que havia vist néixer Abi. Era la ruïna més miserable de la creació, però els miracles que hi tenien lloc superaven de molt el que és extraordinari. No hi havia abistanès que no tingués a casa una reproducció de la santa mansió; podia ser de paper maixé, de fusta, de jade o d'or, però totes expressaven el mateix amor per Abi. No ho comentava ningú, la gent no s'hi havia fixat, però cada dotze anys la caseta en qüestió canviava de lloc en virtut d'una disposició secreta de la Justa Fraternitat que controlava la rotació del prestigiós monument entre les seixanta províncies de l'Abistan, per una pruija d'equitat. Tampoc no era públic, però hi havia un programa dels més discrets de l'Aparell que preparava el nou lloc amb molta antelació i formava els vilatans per al seu futur paper de testimonis històrics que haurien de mostrar als pelegrins el que significava per a ells el fet

de viure a tocar d'una cabana única a l'univers. Els penitents els ho recompensaven, no s'estalviaven les aclamacions, les llàgrimes ni els petits regals. La comunió era total. Sense testimonis que l'expliquin, la història no existeix, algú ha d'encetar el relat perquè els altres puguin acabar-lo.

El frondós sistema de prohibicions i restriccions, la propaganda, les prèdiques, les obligacions de culte, el ràpid encadenament de les cerimònies, les iniciatives personals tan importants en les qualificacions i l'atorgament dels privilegis, tot plegat havia creat un estat d'ànim curiós en els abistani, perpètuament atrafegats per una causa sense saber-ne gairebé res.

El moment de rebre els pelegrins quan tornaven de la seva llarga absència amb una nova aurèola de santedat, festejar-los, afartar-los de llatinades, obtenir-ne alguna cosa, un objecte, un floc de cabells, una relíquia qualsevol, era un esdeveniment que ni la població ni els candidats al Jobé no s'haurien perdut per res del món. Aquella mena de tresors tenien un preu incalculable al mercat de relíquies. Però els que els estimats pelegrins els mostraven eren sobretot meravelles, els seus ulls havien vist el món i havien arribat als llocs més sagrats.

Situada a mig camí entre la rutina i els sagraments, l'Expectació era una prova que els candidats vivien amb una felicitat cada cop més gran. La paciència és l'altre nom de la fe, és el camí i l'objectiu, era aquesta, l'ensenyança fonamental que fa el bon creient, amb el mateix rang que l'obediència i la submissió. També calia, durant tot aquest temps, en cada instant, de dia i de nit, tant als ulls dels homes com als de Déu, continuar sent meritori entre els meritoris. No se sap de cap Expectant que hagi

sobreviscut ni un minut a la vergonya de veure's exclòs de la llista gloriosa dels candidats al pelegrinatge a un dels Llocs Sants. Era una absurditat que l'Aparell deixava circular de bon grat, ningú no havia fallat mai, ningú no havia mort de vergonya, tothom sabia que el poble dels creients no ocultava hipòcrites al seu si, de la mateixa manera que se sabia que la vigilància de l'Aparell era infal·lible i que hauria eliminat els candidats indeguts abans i tot que la possibilitat d'un engany els hagués pogut passar pel cap. La intoxicació, la provocació, la propaganda d'agitació eren una plaga, la gent necessitava claredat i encoratjament, no falsos rumors ni amenaces velades. A vegades l'Aparell en feia un gra massa, de la manipulació, no s'estava de res, s'inventava enemics falsos que després buscava fins a l'extenuació i acabava eliminant els propis amics.

L'Ati s'havia apassionat per aquests aventurers de llarga distància, se'ls escoltava amb posat indiferent per no intimidar-los ni fer saltar les alarmes dels vigilants, però un impuls l'empenyia a interrogar-los àvidament, com un nen petit, a còpia de «per quès» i de «coms» insistents. Però sempre es quedava a mitges, i llavors venien els accessos sobtats d'angoixa i de còlera. En algun lloc hi havia un mur que li impedia veure-hi més enllà de les enraonies d'aquells pobres nòmades en llibertat vigilada, condicionats per fer-los propagar quimeres al llarg del país. A l'Ati li sabia greu pensar-ho, però no dubtava que els deliris que els sortien per la boca provenien, de lluny, del cor mateix de l'Aparell, dels mateixos que controlaven el cervell raquític d'aquells homes. Quin mètode podia ser més eficaç que l'esperança i les explicacions meravelloses a

l'hora d'encadenar la gent a les seves creences, i és que qui creu té por, i qui té por creu cegament. Però aquesta reflexió se la faria més endavant, al cor de la tempesta: quan li toqués trencar les cadenes que lliguen la fe a la bogeria i la veritat a la por per tal de salvar-se de l'anorreament.

En l'obscuritat i l'agitació d'aquelles grans cambres superpoblades l'envaiïen uns dolors estranys i urgents que el feien tremolar com els cavalls a l'estable quan senten rondar el perill a mitja nit. Era com si la mort s'allotgés a l'hospital. El pànic venia de seguida, el perseguia fins a l'alba i no remetia fins que la llum del dia feia recular les ombres renoueres de la nit i el servei del matí entrava en acció entre el xivarri de les cassoles i les batusses. La muntanya sempre li havia fet por, era un home de ciutat, nascut en l'escalfor de la promiscuïtat i, allà, en aquell llit misèrrim, suant i panteixant, se sentia a la mercè del relleu, esclafat per aquella duresa i aquell gegantisme, oprimat per les seves emanacions sulfuroses.

I malgrat tot era la muntanya, que l'havia curat. Havia arribat al sanatori en un estat calamitos, la tuberculosi el dessagnava de viu en viu, li feia escopir grans coàguls de sang, la tos i la febre l'estaven trastocant. I en qüestió d'un any havia recuperat una mica la forma. Aquell aire espaiós i glaçat era com un foc ardent, carbonitzava sense pietat els cuquets que li devoraven els pulmons; els malalts en parlaven amb aquestes imatges tot i saber que el mal venia de Balís el Renegat, i que en última instància qui determina l'ordre de les coses és la voluntat divina. Els infermers, muntanyencs rudes tot just desbastats, eren del mateix parer, i a certes hores fixes repartien pastilles enrotllades de qualsevol manera i decoccions emètiques, sense oblidar-se

de renovar els talismans quan n'arribava algun de nou precedit per rumors molt favorables. Pel que fa al metge, que un cop al mes passava com una exhalació sense dirigir la paraula a ningú si no era fent petar els dits, ningú no gosava ni mirar-se'l. No era un home del poble, pertanyia a l'Aparell. Quan el veien passar, l'hospital en pes balbucejava excuses i corria a amagar-se al primer forat. El director de l'asil li obria pas brandant un bastonet a l'aire. L'Ati no en sabia res, de l'Aparell, només que el seu poder ho abastava tot, en nom de la Justa Fraternitat i d'Abi, el retrat gegant del qual estava fixat a cada paret d'una punta a l'altra del país. Ah, i és que cal dir que aquest retrat era la identitat del país. De fet no era més que un simple joc d'ombres, una mena de rostre en negatiu amb un ull màgic al centre, punxegut com un diamant, dotat d'una consciència capaç de perforar qualsevol blindatge. Era ben sabut que Abi era un home, i dels més modestos, però no era un home com els altres, era el Delegat de Yölah, el pare dels creients, el cap suprem del món, en definitiva, immortal per la gràcia de Déu i l'amor de la humanitat; si no se l'havia vist mai era només perquè la seva llum enlluernava. No, era massa preciós, era inimaginable que se'l pogués exposar als ulls de la massa. Al voltant del seu palau, al cor de la ciutat prohibida, situada al centre de Qodsabad, s'hi amuntegaven centenars d'homes sòlidament armats, disposats en barreres concèntriques estanques que ni una mosca hauria pogut superar sense el visat de l'Aparell. A aquells forçuts se'ls seleccionava des del naixement, l'Aparell els formava amb una cura minuciosa i, com que l'obeïen només a ell, no hi havia res que els distraigués, que els desviés, que els fes tombar, cap rastre de compassió que atenués la seva llibertat. No se sabia si

eren humans, els extirpaven el cervell en el moment de néixer, cosa que explicava la seva obstinació terrorífica i els seus ulls al·lucinats. El poble ras, que sempre sap donar noms exactes a les coses que no entén, els havia batejat com els Bojos d'Abi. Se suposava que eren originaris d'una remota província del sud, d'una tribu allunyada del món a la qual un pacte fabulós lligava amb Abi. També a ells el poble els havia donat un nom que expressava bé les coses: la Legabi, per «la legió d'Abi».

El dispositiu de seguretat era tan desmesurat que n'hi havia que pensaven que aquests robots irrompibles vigilaven un niu buit, o fins i tot no res, una simple idea, un postulat. Eren ganes de divertir-se una mica amb el misteri; quan la ignorància assoleix aquests nivells tothom contribueix a les divagacions, però alhora se sabia que Abi era omnipresent, que era simultàniament en un lloc i en un altre, en una capital de província i en l'altra, sempre en palaus idèntics vigilats hermèticament, des d'on irradiava llum i vida sobre el poble. És la força de la ubiqüitat, el centre és a tot arreu, i cada dia hi havia gernacions embravides que anaven en processó fins a la façana dels seixanta palaus per oferir-li les millors devocions i els regals més sumptuosos i que l'únic que li demanaven a canvi era el paradís el dia que morissin.

La idea de representar-lo d'aquella manera, amb un ull únic, va provocar discussions, es van formular certes hipòtesis: hi havia qui deia que era borni, de naixement segons alguns o com a conseqüència dels patiments d'infància segons uns altres, també es va dir que realment tenia un sol ull al mig del front i que allò era la marca del seu destí profètic, però també s'afirmava amb la mateixa fermesa que la imatge era simbòlica, que indicava un esperit, una

ànima, un misteri. A l'escala a què s'havia difós, centenars de milions d'exemplars per any, el retrat hauria provocat la bogeria per pura indigestió si no estigués fet amb un art que el dotava d'un magnetisme aclaparador que emetia vibracions estranyes que omplien l'espai com el cant captivador de les balenes satura els oceans durant l'estació dels seus amors. El passavolant quedava subjugat a primer cop d'ull, i llavors molt ràpidament se sentia feliç, enormement protegit, estimat, elevat i també esclafat per aquella majestuositat i la violència formidable que suggeria. La gent s'apinyava davant dels retrats gegants generosament il·luminats que decoraven les façanes de les grans administracions. Cap artista del món no hauria pogut realitzar una meravella com aquella, el retrat l'havia fet Abi mateix sota la inspiració de Yölah, la veritat era aquesta, com aprenia tothom des de ben petit.

Un dia algú havia escrit alguna cosa en un racó d'un retrat d'Abi. Una paraula incomprendible, gargotejada en una llengua desconeguda, una grafia antiga d'abans de la primera Gran Guerra Santa. La gent no només estava intrigada, esperaven un gran esdeveniment. I llavors va circular el rumor que l'oficina de desxiframent de l'Aparell havia traduït el gargot; en *abilang*, la misteriosa redacció deia: «Bigaye us observa!». La frase no volia dir res, però com que la sonoritat del nom el feia simpàtic, el poble va adoptar-lo de seguida, i vet aquí que Abi es va batejar afectuosament com a Bigaye. No se sentia res més que Bigaye per aquí, Bigaye per allà, Bigaye l'estimat, Bigaye el just, Bigaye el clarivident, fins al dia que un decret de la Justa Fraternitat va prohibir l'ús d'aquesta paraula bàrbara sota la pena de mort immediata. Poc després, el comunicat núm. 66710 del butlletí conegut com a *NoF*, de *Notícies del*

Front, va anunciar triomfalment que l'autor del gargot infame havia estat descobert i executat de manera immediata, que també ho havien estat la seva família i els seus amics, i que el seu nom s'havia esborrat dels registres des de la primera generació. El silenci es va instal·lar al país, però en el seu fur intern molts es van fer la pregunta: com és que en el decret la paraula prohibida s'escrivia *Big Eye*? D'on provenia l'error? De l'escriptent, de les *NoF*? Del seu director, l'Honorable Duc? De qui, si no? No podia pas ser obra d'en Duc, el Gran Comanador, cap de la Justa Fraternalitat, i encara menys d'Abi: l'*abilang* l'havia creat ell, i encara que hagués volgut no hauria pogut cometre cap mena d'error.

El cas és que l'Ati havia recuperat el color i havia guanyat uns quants quilos. La flegma encara era espessa, respirava malament, gemegava a cor què vols i tossia molt, però ja no escopia sang. Pel que feia a la resta, la muntanya no podia fer-hi res, la vida era dura, al país hi faltava de tot, les privacions s'acumulaven i omplien el dia a dia, si és que les coses es poden dir d'aquesta manera. La gent s'enfon-sava des del principi de la vida, era natural. Tan amunt de la muntanya i tan lluny de la ciutat, el declivi era ràpid. Per a molts, el terme final del trajecte era el sanatori, per als vells, per als nens, per als deficients greus. Els pobres són així, resignats fins a l'últim moment, només comencen a curar-se quan la vida els abandona del tot. La manera com s'abrigallaven dins el *burni*, l'ample abric de llana que l'engrut convertia en impermeable, sargit per mil llocs diferents, tenia alguna cosa de fúnebre i grandiosa, com si es tapessin amb una mortalla reial, disposats a seguir la mort sense més dilacions. No se'l treien ni de dia

ni de nit, potser per por que la fatalitat els sorprengués i els obligués a anar-se'n nus i avergonyits cap a la mort, que altrament esperaven sense por i rebien amb una familiaritat no impostada, gairebé obsequiosa. La mort no dubtava, colpejava aquí, allà i encara més enllà, i continuava endavant. Els que la suplicaven li obrien la gana, i en acabat clavava queixalades dobles. La desaparició dels morts passava inadvertida, no hi havia ningú que els plorés. De malalts no en faltaven, n'arribaven més que no en sortien, ja no se sabia on encabir-los. Els llits buits no ho estaven gaire temps, els malalts que dormien en catres als llargs passadissos esventats se'ls disputaven asprament. Les solucions que venien de dalt no sempre asseguraven que la successió fos pacífica.

No tot eren les penúries, també hi havia les dificultats del terreny, que feien oblidar tota la resta. El menjar, els medicaments, el material necessari per a l'economia del sanatori s'enviava en camions des de la ciutat —mastodonts amorfs i tatuats pertot arreu, vells com les muntanyes i sense por de res, almenys fins que arribaven als primers contraforts, al punt en què l'oxigen començava a ser massa lleuger per als seus grans pistons— i finalment pujava sobre l'esquena d'homes i mules igual de valents i resistent, escaladors emèrits, però d'una lentitud execrable: arribaven quan podien, segons els capricis del temps, l'estat de les pistes i les cornises, l'humor del dia i el grau d'intensitat de les escaramusses tribals, que tenien el do de bloquejar-ho tot i incidien de manera immediata sobre el traçat dels camins.

En aquelles muntanyes del final del món cada pas desafiava la vida, i el sanatori era el punt més allunyat d'aquell

cul-de-sac de la mort. Hi havia hagut qui, en temps remots i obscurs, s'havia demanat per què calia pujar tan amunt de la muntanya i endinsar-se tant en el fred i la desolació per aïllar els tuberculosos, que no eren pas més contagiosos que altres malalts, que els leprosos que s'arrossegaven per tot el país o que els empestats i aquells a qui encara ara s'anomenava *grans febreros*, que, això sí, tenien les seves èpoques i les seves zones de proliferació. Mai no havia mort ningú per estar-hi en contacte o per haver-hi encreuat la mirada. El principi del contagi no sempre s'ha entès correctament, ningú no mor perquè els altres estiguin malalts, sinó perquè ho està ell mateix. En fi, les coses eren d'aquesta manera, cada època té les seves pors, ara li tocava a la tuberculosi de portar l'estendard de la malaltia suprema que sembla el pànic entre la població. Després la roda va girar, van aparèixer altres mals terribles que van arruïnar regions exuberants i van omplir els cementiris i que finalment van remetre, però, com que el sanatori continuava allà, impressionant en la seva eternitat mineral, s'hi van continuar enviant els tísics i altres bronquinosos en lloc de deixar-los morir a casa o almenys no gaire lluny, entre altres malalts. S'haurien apagat de manera natural, envoltats de l'afecte dels seus, i en canvi se'ls amuntegava al final del món i un cop allà morien vergonyosament, assetjats pel fred, la fam i els tractaments equivocats.

També podia passar que la caravana simplement desaparegués, homes, bèsties i mercaderies. Els soldats destinats a protegir-la de vegades també s'esvaïen i de vegades no; després d'uns quants dies de buscar-los, apareixien al fons d'un barranc, degollats, mutilats, mig devorats pels carronyers. Sense rastre dels fusells. No ho deia mai nin-

gú, però de tant en tant se sentia dir que la caravana havia enfilat el camí prohibit i havia passat la frontera. Era el que pensaven els vells, amb la seva mirada eloqüent. «Qui ha parlat?», i tot d'una l'ambient es tornava opressiu, els vells es dispersaven entre estossecs, com si es disculpeessin per haver xerrat massa, mentre que els joves paraven bruscamment l'orella. Els pensaments dels ancians se sentien de lluny, de tan fort com els repicaven dins del cap.

«La carretera prohibida!... la frontera!... Quina frontera, quina carretera prohibida? Que potser no és tot el món que existeix, el nostre món? Que no som a casa a tot arreu, per la gràcia d'Abi i de Yölah? Quina falta fan, els límits? Qui ho entén, tot això?».

La notícia provocava estupor i abatiment en tot el sanatori, els homes es flagel·laven com era costum a la seva regió, picaven de cap contra la paret, es laceraven el pit, udolaven a mort: aquell acte era una heretgia que portaria la ruïna dels creients. Quin món hi podia existir, més enllà de la suposada frontera? Què hi devia haver, llum i un trosset de terra en què una criatura de Déu pogués estar-se dreta, només? Quin cervell podia concebre la idea de fugir del regne de la fe i canviar-lo pel no-res? Només les podia inspirar el Renegat, aquelles idees, o els *makoufs*, els propagandistes de la Gran Infidelitat: eren capaços de tot.

I tot d'una l'esdeveniment es convertia en un assumpte d'Estat i desapareixia de l'escena. Les mercaderies perdudes se substituïen com per art de màgia, i amb un bonic escriure: llaminadures, medicaments onerosos i talismans eficaços, i de tota la història no en quedava res, ni tan sols l'eco, o, encara millor, ràpidament s'instal·lava la impressió tossuda i hipnòtica que allà no s'hi havia produït cap

incident lamentable. Hi hauria trasllats, arrestos i desaparicions, però ningú no els veuria, l'atenció s'hauria desviat cap a una altra banda, al regne encara hi quedaven brases enceses i les cerimònies mai no hi faltaven. Els vigilants assassinats serien elevats a la dignitat de màrtirs, informarien les *NoF*, els *nadirs* (diaris electrònics murals, instal·lats a tots els racons del món) i la xarxa de *mockbas*, on nou cops al dia es predicava que tots ells havien caigut al camp de batalla en el curs d'un combat heroic que es presentava com «la mare de totes les batalles», seguint l'estela de totes les batalles reals o imaginàries que l'havien precedit i obrint el camí per a totes les que vinguessin després, pels segles dels segles. No hi havia jerarquia entre els màrtirs ni final per a la Guerra Santa, que només s'acabaria quan Yölah esclafés Balís, conformement a la Promesa.

Quines guerres, quines batalles, quines victòries, contra qui, com, quan, per què?, eren preguntes que no existien, que no es feien, i per tant no calia esperar cap resposta. «Ja sabem com és, la Guerra Santa, és el cor de la doctrina, però és una teoria entre les teories! Si les especulacions són tan fàcils i la gent en fa sobre la vida mateixa, aleshores al món no hi queda fe, no hi queden somnis ni amor sincer, el món està condemnat»: així pensava la gent quan el terra els tremolava sota els peus. Exactament: on et podies sostenir, si no era en l'increïble? Era l'únic que es podia creure.

I el dubte porta a l'angoixa, i la infelicitat no triga a arribar. L'Ati es trobava en aquest punt, havia perdut el son i pressentia terrors indicibles.

En el moment més cru de l'hivern anterior, tot just arribar al sanatori, havia desaparegut una caravana juntament

amb els seus vigilants, que després havien aparegut al fons d'un gorg, atrapats en el gel. A l'espera d'una millora del temps que permetés dur-los a la ciutat, els cadàvers havien quedat al dipòsit. L'hospital brunzia a cor què vols, els infermers corrien en totes les direccions amb la galleda i l'escombra, els malalts giravoltaven en eixams al pati comú amb els ulls posats en la rampa estreta i fosca que baixava en forma de cargol cap a la cambra mortuòria, quinze *siccas* més avall, que de fet era el final d'un túnel esfondrat en alguns punts que serpentejava sota la fortalesa, excavat a la massa rocosa en l'època en què la primera Guerra Santa feia estralls en aquesta zona. No se sabia on era l'altre extrem, el túnel es perdia en les entranyes de la muntanya. Podia ser una via de fugida o una cambra dels mals endreços, una masmorra o unes catacumbes, potser un amagatall per a dones i nens en cas d'invasió, o potser un lloc de culte prohibit, com de tant en tant se'n descobria algun en els llocs més inversemblants. Era un passatge insà, carregat de furors de mons passats, tan incomprendibles i aterridors que hi havia dies que el fons del pou s'omplia de xarbotejos lúgubres. Hi regnava una temperatura de congelació immediata.

Horror, a més de les ferides que s'havien fet en la seva caiguda vertiginosa, ara es descobria que els soldats havien estat brutalment esquarterats. No tenien orelles, ni llengua, ni nas, tenien el sexe clavat a la boca, els testicles esclafats, els ulls rebentats. Un vell compulsiu havia pronunciat la paraula «tortura» però no sabia què significava, ho havia oblidat o no ho volia dir, cosa que encara feia més por. El vell va recular sense deixar de murmurar: «... conjura... democ... contra... Yölah ens en guardi». Aquell incident acabaria desencadenant un procés insidiós en l'Ati

que el duria a la revolta. Contra què o contra qui era aquesta revolta no s'ho podia imaginar; en un món immòbil no hi ha comprensió possible, no saps si et rebel·les contra tu mateix, contra l'imperi o contra Déu, que era una cosa impossible, però com podies canviar res, si no, en un món paralytat? El saber més gran del món cedeix davant la volva de pols que bloqueja el pensament. Prou que ho sabien, els que s'enfrontaven a la mort a la muntanya, els que emprenien el camí prohibit i travessaven la frontera.

«Però què és, travessar els límits, per anar a on?».

I per què havien de massacrar aquells pobres desgraciats d'uniforme quan els haurien pogut fer tornar a casa, o simplement abandonar-los a la seva sort a la muntanya? Quina resposta hi havia? Els soldats que havien tornat després que els trànsfuges els perdonessin la vida havien patit el càstig reservat als covards, als traïdors, als descreguts, havien acabat a l'estadi el dia de la gran pregària, executats entre aclamacions després que els anunciessin com a espectacle per tota la ciutat. D'una manera o d'una altra, la resolució dels assumptes d'Estat sempre passa per la desaparició dels testimonis.

A l'Ati, aquell hospital fora del temps el desestabilitzava, cada dia hi descobria alguna enormitat, coses que en el batibull de la ciutat no haurien sigut res però que aquí omplien l'espai i colonitzaven el cervell, que es trobava interpel·lat, esclafat, humiliat en tot moment. L'aïllament del sanatori era una de les explicacions. Situada en el buit, la vida es fa estranya, no hi ha res que la retingui, no sap on recolzar-se ni quina direcció prendre. La sensació de girar sobre un mateix sense desplaçar-se és lamentable, viure gaire temps sol i per a un mateix és mortal. La ma-

laltia, per la part que li toca, destrossa moltes certes, la mort no s'acomoda a cap veritat que es vulgui més gran que ella, les anorrea totes. Que existís una frontera era trasbalsador. És a dir que el món estava dividit, era divisible, la humanitat era múltiple? Des de quan? Des de sempre, per força, si una cosa existeix és que ha existit des del principi dels temps, no hi ha pas generació espontània. Tret que Déu ho vulgui —és totpoderós—, però, pot ser que Déu treballi en la divisió dels homes, per peces, quan convé?

«Què carai és la frontera, què hi pot haver a l'altra banda?».

Sabem que hi ha el cel ple d'àngels, l'infern farcit de dimonis i la terra reblerta de creients, però, per què li cal una frontera als confins? Per separar qui de qui, i de què? Les esferes no tenen principi ni final. Com deu ser, aquest món invisible? Si els seus habitants tenen ús de raó, ¿són conscients de la nostra presència sobre la terra, saben una cosa tan imaginable com ara que nosaltres no sabem que existeixen si no és sota la forma d'un rumor horrible i inversemblant, com a residus improbables d'una era esborrada? O sigui que no era tan «total, definitiva, irrevocable», la victòria contra l'Enemic durant la Guerra Santa! O sigui que en realitat el fracàs ens perseguia i ens recobria de pols mentre celebràvem contínuament la victòria.